

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Уставни основ

Уставни основ за доношење Закона о факторингу садржан је у члану 97. тачка 6. и члану 99. став 1. тачка 7. Устава Републике Србије („Службени гласник РС”, број 98/06), којим се утврђује да Република Србија између осталог, уређује и обезбеђује јединствено тржиште и систем обављања појединих привредних и других делатности.

II. Разлози за доношење

Разлози због којих се предлаже доношење Закона о факторингу огледају се у све већој потреби финансирања обртних средстава, заштите од кредитног ризика, управљање потраживањем и услуге наплате потраживања, која може бити остварена путем финансијског инструмента факторинга који све наведено може да омогући.

Првенствено је намењен малим и средњим предузећима, која, традиционално, имају отежан приступ банкарским средствима, услед ниске кредитне способности или неадекватних средстава обезбеђења кредита. Факторинг је важан и за извознике јер, поред финансирања путем авансне исплате омогућава преузимање ризика наплате, управљање и мониторинг потраживања, чиме се повећава конкурентност и извозни потенцијали овог сектора на међународном тржишту.

Факторинг, у чијој основи је пренос потраживања насталих из комерцијалних уговора, као инструмент финансирања има значајну улогу на међународном тржишту. На глобалном нивоу, континуирано бележи растући тренд, посебно изражен последних година због неликвидности привредних субјеката и продужених рокова плаћања узрокованих економском кризом.

У Републици Србији, факторинг је присутан од 2005. године, што је релативно касно у односу на друге земље у окружењу (у Чешкој од 1992, а у Словенији и Мађарској од 1995. године).

У последње три године, услед економске кризе и драстичног погоршања ликвидности у реалном сектору, евидентна је појачана тражња за факторинг услугама. Према гранској структури највеће учешће у факторинг пословима имају трговина, фармација, телекомуникације, пољопривредно прехрамбена индустрија и остале услуге. Извозни факторинг, такође, бележи раст и учествује са 18% у укупном промету, што је на нивоу светског просека, али је недовољно са аспекта поспешивања девизне ликвидности и интензивније подршке извозу, као окосници планираног привредног раста. Основна препрека бржем развоју међународног факторинга је нејасна регулатива, која отежава обављања инофакторинга кроз „двофакторски систем”, као доминантан облик практичног функционисања факторинга у међународном окружењу.

Доношење Закона о факторингу имало би следеће позитивне ефекте:

- 1) повећање процента наплате потраживања, а тиме и повећање ликвидности и солвентности привредних субјеката;
- 2) повећање правне сигурности у пословању уговорних страна, што би утицало на повећање инвестиција, како домаћих тако и страних;
- 3) повећање конкурентности привредних субјеката;
- 4) побољшање биланса и кредитне способности привредних субјеката, као и већа доступност изворима финансирања;

- 5) смањење задужености привредних субјеката;
- 6) повећање конкуренције у финансијском сектору и снижавање цене капитала;
- 7) дугорочно посматрано, повећање запослености и јавних прихода.

Порески третман услуге факторинга једно је од важнијих питања код обављања факторинга, али важећа законска регулатива не представља ограничавајући фактор за развој факторинг тржишта.

Са становишта примене Закона о порезу на додату вредност („Службени гласник РС”, бр. 84/04, 86/04 – исправка, 61/05, 61/07 и 93/12), одредбом члана 25. став 1. тачка б) овог закона прописано је пореско ослобођење без права на одбитак претходног пореза за промет услуга пословања и посредовања у пословању новчаним потраживањима, чековима, меницама и другим сличним хартијама од вредности, осим наплате потраживања за друга лица. У складу са наведеним, на накнаду, односно провизију за промет услуге које фактор пружа, тј. откуп потраживања од уступеоца - испоручиоца добара, односно пружаоца услуга пре рока доспећа, што подразумева да је уступилац продао потраживање фактору, порез на додату вредност се не обрачунава и не плаћа, а обвезник пореза нема право на одбитак претходног пореза по основу промета факторинг услуге.

Са становишта примене Закона о порезу на добит правних лица („Службени гласник РС”, бр. 25/01, 80/02, 80/02 – др. закон, 43/03, 84/04, 18/10, 101/11 и 119/12), од посебног значаја је то да предмет купопродаје, код обављања факторинга, представљају новчана потраживања која су недоспела, односно потраживања која доспевају на наплату у року до годину дана од дана продаје робе, односно пружања услуге, дефинисаног уговором о продаји робе или пружања услуга. На основу наведеног, разлика између номиналне вредности потраживања, која је наведена у уговору о продаји робе или пружања услуга, и продајне вредности потраживања, односно вредности по којој је уступилац продао своје потраживање фактору и која је наведена у уговору о факторингу, исказује се и признаје као расход у пореском билансу, приликом утврђивања опорезиве добити на начин предвиђен чланом 6. став 2. Закона о порезу на добит правних лица.

Као ограничавајући фактор даљег развоја факторинга истиче се обавеза идентификације дужника на начин прописан важећим одредбама Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма.

Наиме, уважавајући специфичности факторинга и чињеницу да дужници из спољнотрговинског посла немају интерес за достављање података и прописане документације, указано је на потребу редефинисања законских одредби у правцу поједностављења процеса идентификације дужника од стране фактора.

III. Објашњење основних правних института и појединачних решења

Чланом 1. дефинисан је предмет закона који садржи појам, предмет, учеснике у факторингу, услове и начин обављања факторинга, врсте факторинга, права и обавезе учесника у факторингу, уговор о факторингу, обрнути факторинг и надзор над обављањем факторинга.

Чланом 2. дате су дефиниције појединих појмова употребљених у овом закону.

Чланом 3. прописано је да будуће потраживање може бити предмет факторинга само ако је одредиво, и ако је у уговору о факторингу наведен податак о томе ко ће бити дужник таквог потраживања.

Чланом 4. прецизирано је да предмет факторинга не може бити потраживање по основу продаје робе или услуге намењене личним, породичним или потребама домаћинства

Чланом 5. прописано је да факторинг друштво може бити привредно друштво основано у Републици Србији ради обављања послова факторинга које испуњава услове прописане овим законом у погледу основног дела новчаног капитала и које има одобрење министарства надлежног за послове финансија и привреде (у даљем тексту: Министарство) за обављање послова факторинга.

Чланом 6. прописан је минимални износ основног новчаног капитала факторинг друштва. Такође, овим чланом се дефинише и висина капитала коју у сваком тренутку мора да има факторинг друштво, а у циљу пружања већег степена правне и финансијске сигурности учесницима у послу.

Чланом 7. прописано је да одобрење за обављање послова факторинга у форми решења Министарство издаје на захтев подносиоца. Такође, овим чланом се прописују и документа која се Министарству прилажу уз захтев, као и обавеза оснивача факторинг друштва да изврши упис факторинг друштва у надлежни регистар привредних субјеката. Истовремено, овим чланом Нацрта прописано је и да је оснивач привредног друштва или лице које он овласти дужан да сваку промену података из става 2. овог члана достави Министарству одмах, а најкасније у року од десет дана од дана настале промене.

Чл. 8. и 9. прописани су разлози и услови за престанак важења, односно одузимање одобрења за обављање послова факторинга.

Чланом 10. прописано је да се подаци о издатим и одузетим одобрењима за обављање послова факторинга евидентирају у Регистру факторинга (у даљем тексту: Регистар), који води Агенција за привредне регистре, преко регистратора. Овим чланом је дефинисан Регистар, као јединствена, централна, електронска база података о издатим и одузетим одобрењима за обављање посла факторинга. Чланом 10. је, такође, дефинисано да се на избор и разрешење регистратора, обим његових овлашћења и обавеза примењује закон којим се уређује рад Агенције за привредне регистре, а на поступак регистрације закон којим се уређује поступак регистрације у Агенцији за привредне регистре, као и да министар надлежан за послове финансија и привреде прописује садржину Регистра.

Чланом 11. дефинисане су врсте факторинга.

Чланом 12. уређен је домаћи факторинг као факторинг чији је предмет продаја или пренос потраживања насталог продајом робе или пружањем услуга између домаћих лица на унутрашњем тржишту.

Чланом 13. уређен је међународни факторинг као факторинг чији је предмет продаја или пренос потраживања насталог у спољнотрговинском промету робе, односно услуга, а који се обавља у једнофакторском систему, када у факторингу учествује само један фактор, и у двофакторском систему, када у факторингу учествују фактор са седиштем у Републици и фактор са седиштем у иностранству.

Чланом 14. прописане су обавезе које фактор, који обавља међународни факторинг у двофакторском систему, мора да испуњава, односно обавеза закључивања интерфакторског уговора уз коришћење међународно признатих и прихваћених правних и техничких оквира које су развила међународна удружења, нарочито Factors Chain International (FCI) и International Factors Group (IFG). као и обавеза да фактор предузме радње и мере познавања и праћења странке, у складу са прописима којима се уређује спречавање прања новца и финансирање тероризма.

Чланом 15. дефинисан је факторинг без регреса који подразумева да је факторинг друштво преузело ризик наплате потраживања на себе, који обухвата ризик неспособности плаћања од стране дужника.

Чланом 16. дефинисан је факторинг са регресом који подразумева право факторинг друштва да захтева намирење од дужника, уступиоца или од обојице у исто време, у границама одговорности дужника и уступиоца, ако није другачије уговорено, као и рок у ком је фактор дужан да да обавести уступиоца да наплата потраживања није извршена.

Чланом 17. прописано је да, уколико се не може са сигурношћу утврдити који факторинг је уговорен, сматра се да је уговорен факторинг са регресом.

Чланом 18. дефинисан је обрнути факторинг као посебна врста факторинга који се уговара између фактора и дужника из уговора о продаји робе или пружања услуга у земљи и иностранству, на основу кога фактор, преузимањем фактура од дужника, преузима његову обавезу плаћања према повериоцима, а има право наплате од дужника у року из уговора о продаји робе или пружања услуга у земљи и иностранству. Дужник је у обавези да обезбеди сагласност повериоца на пренос дуговања. Такође, овим чланом је утврђено да се на обрнути факторинг сходно примењују одредбе овог закона којима је уређен факторинг.

Чл. 19. до 21. прописани су форма и садржина уговора о факторингу, те важење уговора о факторингу.

Чланом 22. дефинисани су забрањени уговори.

Чланом 23. уређена је продаја потраживања који је одређен уговором о факторингу, начин на који се продаја врши, односно документација коју уступилац истовремено предаје фактору, те шта се сматра датумом продаје потраживања.

Чл. 24. до 26. уређена су правила и форма обавештавања дужника од стране уступиоца о пренетом потраживању.

Чланом 27. прописано је да наплату доспелих потраживања фактор врши у своје име и за свој рачун.

Чланом 28. прописано је да факторинг друштво има обавезу да води уредну и ажурну евиденцију, коју је дужан показати надлежним органима у поступку надзора над обављањем послова факторинга, те обавезу да савесно управља откупљеним потраживањима, са пажњом доброг привредника.

Чл. 29. до 31. уређена је одговорност уступиоца, правно дејство забране продаје потраживања, која је уговорена између уступиоца и дужника, и даља продаја потраживања.

Чланом 32. прописује се документација која представља веродостојну исправу у поступку извршења.

Чланом 33. уређен је надзор над обављањем послова факторинга.

Чл. 34. и 35. прописане су казнене одредбе.

Чланом 36. прописано је да су привредна друштва која обављају послове факторинга, основана пре ступања на снагу овог закона, дужна да своје пословање ускладе са одредбама овог закона подношењем захтева из члана 7. став 1. овог закона Министарству у року од шест месеци од дана ступања на снагу овог закона, као и да немају обавезу достављања писмене изјаве из члана 7. став 2. тачка 5) овог закона, већ достављају доказ о испуњености услова из члана 6. став 2. овог закона. Одредбе овог закона не примењују се на уговоре о факторингу закључене пре дана ступања на снагу овог закона.

Чланом 37. предвиђено је да ће пропис из члана 7. став 10. овог закона бити донет најкасније у року од шест месеци од дана ступања на снагу овог закона, док ће пропис из члана 10. став 5. овог закона бити донет најкасније у року од 90 дана од дана ступања на снагу овог закона.

Чланом 38. прописано је да Регистар факторинга започиње са радом најкасније по истеку рока од 90 дана од дана ступања на снагу овог закона.

Чланом 39. уређено је ступање на снагу закона.

IV. Финансијска средства потребна за спровођење овог закона

За спровођење овог закона није потребно обезбедити додатна средства у буџету Републике Србије за 2013. годину.

Након што ступи на снагу одредба члана 2. став 2. овог закона, која ступа на снагу 1. маја 2014. године, у буџету ће се обезбедити потребан износ средстава за измену софтверског програма система за извршење буџета (ФМИС), који се користи у сврху контроле и реализације плаћања, као и релевантног извештавања од стране Управе за трезор.

Поменута измена софтверског програма система за извршење буџета (ФМИС) захтева да се, најпре, утврди детаљна функционална спецификација, која најближе описује пословни процес који произлази из донетих законских и подзаконских аката, а, потом, да се уради адекватна процена времена потребног за спровођење ове измене, подразумевајући и ангажовање различитих стручњака од стране пружаоца услуга (бизнис аналитичар, пројектант, програмер, менаџер пројекта, администратор и друго).

Тачан износ средстава, које је потребно обезбедити у односу на буџет за 2014. годину, зависи од више параметара који у овом тренутку нису познати и не могу се сагледати без ангажовања пружаоца услуге измене софтверског програма система за извршење буџета (ФМИС), већ ће се иста планирати у редовној процедури приликом припреме закона о буџету за 2014. годину.